

AUGUSTIN KAŽOTIĆ, RASPRAVA O SIROMAŠTVU

A. PAVLOVIĆ – F. ŠANJEK

Trogirski dominikanac Augustin Kažotić (rođ. o. 1260., umro 3. VIII. 1323.), jedan od najpoznatijih i najutjecajnijih zagrebačkih biskupa u prošlosti, spada među najstarije hrvatske teološke pisce.¹

ŽIVOT

Prvi put se Kažotićevo ime spominje 28. listopada 1286. godine u oporuci Stane Saladini iz Trogira, koja „svom nećaku Augustinu, iz Reda Braće propovjednika, ostavlja pedeset libara za knjige”.² Slijedeće godine Augustin se kratko zadržava u Paviji (Italija) na putu u Pariz.³

Na Pariškom sveučilištu mladi je dominikanac upoznao teološka strujanja svoga vremena i kontroverzističku literaturu namijenjenu propovjednicima i teolozima koji su se borili s različitim heterodoksnim učenjima u rimskoj Crkvi.⁴ Kažotićevim teološkim znanjem okoristit će se tri Petrova nasljednika: Benedikt XI. imenovao je Augustina svojim teološkim savjetnikom, Klement V. pozvao je zagrebačkog biskupa da iznese svoje mišljenje o djelatnostima templara, Ivan XXII. želio je čuti njegov stav u vezi s proširenim kompetencijama Inkvizicije i teološkim raspravama o Kristovu siromaštvu.

Došavši u Zagreb potkraj 1303. ili početkom 1304. godine, Augustin je kao novoimenovani zagrebački biskup započeo s obnovom crkvenog i društvenog života u svojoj

1. Dominikanac Martin Zadranić, Augustinov suvremenik, napisao je „*Abstractiones de libro sententiarum*”. Kodeks je pisan početkom XIV. stoljeća. Danas se čuva u Kaptolskoj knjižnici talijanskog gradića Urbana (codice senza signatura, membranaceo, XIV secolo, fol. 104).

2. M. Barada, *Trogirski spomenici*, sv. I/2, Zagreb 1950., str. 251: „*Fratri Augustino, meo nepoti de ordine predicatorum, pro uno libro quinquaginta libras*”.

3. Ljetopisci Reda spominju da je kod Pavije bio napadnut od dvojice razbojnika. Usp. A. Touron, *Histoire des hommes illustres de l'Ordre de Saint Dominique*, sv. II., Paris 1745, str. 3–4.

4. P. Grgec (*Blaženi Augustin Kažotić*, Zagreb 1963, str. 66.), oslanjajući se na Krčelića (*Historiarum cathedralis ecclesiae zagradiensis*, sv. I, str. 102.), smatra sigurnim da je Augustin djelovao kao misionar u Bosni. Iako historijska vrela o tome šute, ipak nas na takav zaključak donekle upućuje zbirka kontroverzističkih tekstova sadržanih u kodeksu MR 146 zagrebačke metropolitanske knjižnice, koji je nekoć pripadao Augustinu Kažotiću.

prostranoj dijecezi.⁵ Prvih godina svog upravljanja zagrebačkom crkvom posvetio se reformi bogoslužja u katedrali, uveo je obavezni zajednički časoslov za sve članove stolnog kaptola i nastojao oko obnove crkvenog pjevanja.⁶

Biskup Kažotić nastoji kod svojih vjernika probuditi ljubav prema knjizi. Na njegovu inicijativu oživjela je katedralna škola u Zagrebu. Nekako u isto vrijeme utemeljena je i kaptolska škola u Čazmi. U izboru nastavnika Augustin se oslanja na zagrebačke i čazmanske dominikance. U skladu s odlukama općeg crkvenog sabora iz 1179. godine⁷, biskup Kažotić određuje da kanonik lektor ima živjeti od crkvene nadarbine. Zbog toga ovaj „neka ništa ne traži od siromašnih učenika koji prose ili bi morali prositi; a ako ih nitko ne uzdržava, neka zbog kršćanske ljubavi ništa od njih ne traži, ni izravno ni neizravno, za svoj trud i službu”.⁸ Imućniji roditelji plaćali su školovanje svoje djece u naravi i u novcu.

Augustinovo biskupovanje obilježeno je čestim građanskim sukobima. Dok je imućniji dio klera bio redovito na strani onih koji su pobjeđivali, dotle se siromašniji gubio u duhovnoj i materijalnoj bijedi. Probleme klera Augustin rješava na dijecezanskim sinodama održanim u Zagrebu 1307., 1314. i 1318. godine.⁹ Siromašnijim svećenicima nastoji pomoći pravednijom raspodjelom crkvenih nadarbina, koje su često protukanonski prisvajali bogati crkveni ljudi ili ih otimali velikaši. Iz pisma pape Klementa V. od 21. prosinca 1314. godine proizlazi da je biskup Kažotić o svom trošku uzdržavao više ustanova kršćanske ljubavi, što je od njega iziskivalo velike materijalne investicije do kojih je inače teško dolazio.¹⁰ Augustinovu brigu za sirotinju potvrđuju, uostalom, brojni diplomatski spisi.¹¹ Kao vođa hrvatsko–ugarskog episkopata, koji 1318. godine odlučno ustaje u obranu prava Crkve i siromašnih, zagrebački se biskup zamjerio kralju Karlu Robertu i visokom plemstvu. Kad je papa Ivan XXII. uzeo u obranu biskupa Augustina, koga je Karlo Robert nastojao prikazati kao buntovnika i rušitelja kraljeva autoriteta, ovaj posljednji mu je zabranio povratak u Zagreb.¹²

5. Bulom „*Inter sollicitudines alias*” od 9. prosinca 1303. Benedikt XI. imenovao je Augustina Kažotića biskupom zagrebačkim (T. Smičiklas, *Codex diplomaticus regni Croatiae*, sv. VIII, Zagreb 1910, str. 60–61) i preporučio ga kaločkom nadbiskupu (Ch. Grandjean, *Le registre de Benoit XI*, Paris 1905, st. 105, br. 114).

6. Neki Augustina Kažotića smatraju začetnikom zagrebačkog obreda. Čini se da je on utjecao na redakciju zagrebačkog brevijara, misala, graduala i antifonara. Usp. D. Kniewald, *Umjetnička vrijednost zagrebačkih liturgijskih kodeksa*, Croatia sacra, god. XI–XII, Zagreb 1943, str. 174.

7. J. D. Mansi, *Sacrorum conciliorum nova et amplissima collectio*, sv. XXII, str. 227; F. Šaniek, *Pariško sveučilište u XIII stoljeću*, Bogoslovna smotra, sv. XLV, 1975, str. 5.

8. I. K. Tkalčić, *Povjestni spomenici zagrebačke biskupije*, sv. II, Zagreb 1874, str. 78.

9. B. A. Krčelić, *Historiarum cathedralis ecclesiae zagrabiensis*, sv. I, Zagreb 1770, str. 104: „Tres Augustinum Synodus celebrasse Comperio 1307, Cujus Acta 1308 per Cardinalem Gentili Confirmata. 1314, et sub Anni Principium 1318. Quorum Acta, non secus eruimus, quam ex Zagrabiensis Breviarij Rubricis, et Libro Statutorum Capituli”.

10. A. Theiner, *Monumenta Hungariae*, sv. I, str. 444–445; T. Smičiklas, *Codex diplomaticus*, sv. VIII, str. 374–377.

11. Usp. VIII. svezak *Diplomatičkog zbornika* (T. Smičiklas) i *Statute zagrebačkog kaptola* (izd. I. K. Tkalčić, *Povjestni spomenici zagrebačke biskupije*, sv. II).

12. Pismom „*Mentis regie puritatem*” od 1. listopada 1319. Ivan XXII. brani Augustina Kažotića pred kraljem Karlom Robertom (T. Smičiklas, *Codex diplomaticus*, sv. VIII, str. 541.).

Nakon incidenta s kraljem Augustin Kažotić upravlja svojom biskupijom iz Avignona. Tako 22. svibnja 1320. godine poklanja svoj posjed u čazmanskoj županiji nekom Stjepanu koji ga „evo već treći put prati na daleku putovanju”¹³. Kad se papa Ivan XXII. uvjerio da svojim posredovanjem neće izmijeniti kraljev stav prema Augustinu, imenuje ga 21. kolovoza 1322. godine biskupom talijanskog grada Lucere, gdje ovaj 3. kolovoza 1323. godine umire na glasu svetosti.¹⁴

TEOLOŠKI RAD

Uz Kažotićev prisilni boravak u Avignonu vezane su dvije kraće teološke studije: *O pitanju krštavanja slika i drugih praznovjernih čina*, i *O materijalnim dobrima Krista i njegovih učenika*.

U prvoj raspravi zagrebački biskup ističe da bi poistovjećivanje čaranja, gatanja i drugih praznovjernih čina s krivovjerejem, što mnogi rade iz neznanja, moglo imati neželjenih posljedica u društvenom i vjerskom životu.¹⁵ Druga rasprava, koju ovdje objavljujemo u izvornom latinskom jeziku i odgovarajućem hrvatskom prijevodu, sadrži Augustinov avignonski intervent u vezi s ostvarenjem potpunog siromaštva u redovničkoj praksi.

Izvorni tekst rasprave „*O (materijalnim) dobrima Krista i (njegovih) učenika ili apostola i njihovoj upotrebi*” objavljujemo prema rukopisu Vat. lat. 3740, fol. 136c – 140c, koji se čuva u Vatikanskoj knjižnici. Iz osobnih rubnih pribilježaka Ivana XXII. može se pretpostaviti da je rukopis nastao prije 1334. godine, tj. još za života spomenutog pape.¹⁶ Tekst je najvjerojatnije napisan prema konceptu nepoznatog brzopisca koji je marljivo bilježio izlaganja sudionika avignonskog savjetovanja održanog potkraj 1321. ili početkom 1322. godine u papinoj kuriji.¹⁷

Rukopis Vat. lat. 3740 podijeljen je na pet nejednakih dijelova: prvi i drugi dio sadrže izlaganja predstavnika franjevačkog reda, koji zaključuju da „Krist i apostoli nisu ništa posjedovali, niti osobno niti u zajednici”; treći, četvrti i peti dio obuhvaćaju rasprave kardinala, biskupa, opata i teologa koji dolaze do suprotnog zaključka, tj. da je tvrdnja prema kojoj Krist i apostoli „nisu baš ništa imali, niti pojedinačno niti u

13. T. Smičiklas, *Codex diplomaticus*, sv. VIII, str. 561: „Tu Stephane tercio iam longius peregrinante me indefessa sollicitudine sedulo fueris prosecutus”.

14. O svetosti Augustina Kažotića pišu njegovi suvremenici: splitski ljetopisac Miho Madijev, Ivan arhiđakon gorički, Talijan Opicinus de Canestris i drugi. 20. listopada 1325. kalabrijski vojvoda Karlo moli papu da nedavno preminulog lucerskog biskupa Augustina proglasi svetim (A. Ciampi, *Il beato Agostino Kažotić*, Roma 1956, str. 163–165). U molbi se ističe Augustinovo ljubazno držanje i njegova mirnoća, čistoća života i sjaj znanosti.

15. Biblioteca vaticana, cod. Vat. Borgh. 348, fol. 1r–3r: *Dicta fratris Augustini, episcopi zagabriensis, super questionibus de baptizazione ymaginum et aliarum superstitionum* (izd. A. Mayer, *Eine Verfügung Johannis XXII über Zustandigkeit der Inquisition für Zaubereiprozesse*, Archivum Fratrum Praedicatorum, sv. XXII, 1952, str. 242–246; A. Ciampi, *Il beato Agostino Kažotić*, str. 142–148).

16. A. Mayer, *Eine Verfügung Johannis XXII*, str. 232, br. 13 i 234, br. 21.

17. Usp. H. Denzinger – A. Schönmetzer, *Enchiridion symbolorum*, Barcelona etc. 1967, str. 288.

zajednici, nesigurna, kriva i krivovjerna, jer se protivi Svetom pismu; iz istog razloga krivo je i krivovjerno reći da Krist i apostoli nisu imali pravo služiti se onim što su posjedovali, niti da su imali pravo prodavati, darivati ili kupovati"¹⁸.

Ovaj je rukopis poslužio kao predložak svim kasnijim redakcijama. Ovdje navodimo još tri nama poznata rukopisa iz XV. stoljeća uspoređena s Vat. lat. 3740:

– Bibliotheca Apostolica Vaticana, cod. Vat. Chigi lat. A – VII – 222 (Kažotićev tekst nalazi se na fol. 101v–104v);

– Venezia, Biblioteca Nazionale di S. Marco, cod. lat. 142 (fol. 178v–183r);

– Madrid, Biblioteca Nacional, cod. lat. 4165 (fol. 114r–117r).

Kažotićevu raspravu „*O dobrima Krista i učenika*” prvi je tiskao J. D. Mansi u svojoj zbirci saborskih spisa „*Sacrorum conciliorum nova et amplissima collectio*” 1782. godine.¹⁹ Isti je tekst sa svim pogreškama izdavača iz XVIII. stoljeća 1956. godine objavio A. Ciampi²⁰, a tri godine kasnije pretiskao F. Kovačević u dodatku hrvatskog prijevoda Ciampijeve knjige „*Il beato Agostino Kažotić*”.²¹

Rasprava sadrži „mišljenje” (*dicta*, tj. ono što je rečeno) Augustina Kažotića, koje je on u prisutnosti pape Ivana XXII. i pedesetak drugih sudionika avignonskog „Savjetovanja” (*consilium*) iznio o temi: „Je li krivovjerno tvrditi da su Krist i apostoli nešto imali u zajednici?” Izraz „*dicta*” daje naslutiti da su sudionici uistinu govorili prema unaprijed napravljenom konceptu koji je neki brzopisac marljivo bilježio i kasnije povezo u jednu cjelinu.

Na taj način shvatljive su pojedine nepotpune i nedorečene rečenice, kao npr. one na str. 82, r. 18-22 i r. 37-38, koje su se u hrvatskom prijevodu nastojale dopuniti i jasnije izraziti. Ima također gramatički i stilski nepravilno sastavljenih rečenica, kao npr. na str. 80, r. 35-36; str. 88, r. 18-20 itd. Paleografska obrada teksta ne predstavlja posebnu teškoću; sva četiri rukopisa pisana su jasno, razumljivo i bez zamršenih kratica.

RASPRAVA O SIROMAŠTVU

Sadržajno, tekst rasprave možemo podijeliti na tri nejednaka dijela. U prvom Augustin dokazuje da su Krist i apostoli uistinu nešto posjedovali. Drugi dio je opsegom najveći i teološki najdotjeraniji. U tom dijelu autor nastoji razmotriti: a) Što su Krist i apostoli imali? b) Kako su imali? I odgovara: a) Imali su ono što im je bilo nužno za život i službu; b) Kao punopravni vlasnici, ali ne privatno, nego u zajednici. Zagrebački biskup odbija oštroumne distinkcije predstavnika franjevačkog reda, oslanjajući se pritom na tekstove Svetog pisma, crkvenih otaca i teologa. U trećem dijelu pisac se suprotstavlja prešućenoj pretpostavci spiritualaca prema kojoj je siromaštvo *savršenstvo po sebi*, ističući da je ono *samo sredstvo* za postizanje savršenstva, što potvrđuje primjerom Ivana Krstitelja, koji je od Krista bio siromašniji, ali nije bio od njega savršeniji.

18. H. Denzinger – A. Schönmetzer, *Enchiridion symbolorum*, str. 288–289, br. 930–931.

19. J. D. Mansi, *Sacrorum conciliorum*, sv. XXV, Venetiis 1782, str. 809–815.

20. A. Ciampi, *Il beato Agostino Kažotić*, str. 148–158.

21. F. Kovačević, A. Ciampi, *Blaženi Augustin Kažotić*, Split–Trogir, 1959, str. 167–179.

Kažotićev tekst ulazi u okvir burnih teoloških rasprava koje su se u srednjem vijeku vodile o temi nasljedovanja Krista u potpunom odvajanju od materijalnih dobara (*nudus nudum Christum sequere*).²² Pristaše radikalnog povratka izvornom kršćanstvu ističu da „jedino siromasi mogu pravo nasljedovati Krista”.²³ Utemeljitelji dominikanskog i franjevačkog reda žele ideal evanđeoskog siromaštva približiti svim ljudima dobre volje. Dominik de Guzman (1170.–1221.) u skromnoj odjeći hoda prašnjavim putovima južne Francuske, spava pred vratima crkava, hrani se više nego oskudno i propovijeda evanđelje mira i slobode. Franjo Asiški (1181.–1226.) prihvaća siromaštvo po uzoru na Krista raspetoga. Od svojih pristaša traži posvemašnje siromaštvo bez ikakvih privilegija.

Asiški Poverello (Siromašak) nije namjeravao utemeljiti strukturiranu redovničku zajednicu. Poslije Franjine smrti dolazi do sukoba među njegovim pristašama: jedni su htjeli živjeti prema pravilima Reda i utemeljiteljevoj oporuci, a drugi su opsluživali pravila, ali su htjeli mimoići oporuku. Ubrzo se stvorila ekstremna struja, nazvana *zelanti*, koje neki nazivaju *spiritualcima* (*duhovnjacima*), za razliku od *konventualaca*, tj. braće koja su bila za uobičajeni samostanski život.²⁴ Rasap franjevačkog reda spriječio je sv. Bonaventura, autor komentara Franjinih pravila i redaktor novih franjevačkih konstitucija koje je potvrdio opći zbor reda u Narbonni 1260. godine. Bonaventura je predložio „srednji put” (*via media*) između laksizma i rigorizma, te uspostavio ideal „umjerene upotrebe” (*usus pauper*) materijalnih dobara. Stoga ga s pravom nazivaju drugim utemeljiteljem franjevačkog reda.

Talijanski spiritualci, pod vodstvom Ubentina de Casale, uporno inzistiraju na posvemašnjem siromaštvu.²⁵ Izazvan njihovom nepomirljivošću, Ivan XXII. izdao je 1317. godine bulu „*Quorumdam exigit*”, u kojoj traži da se spiritualci podlože svojim konventualskim starješinama. Angelo Clareno i njegovi pristaše izaberu raskol i prozovu se „*fraticelli*”.

Papa je ušutkao *fraticellijevce*, ali nije uspio smiriti „*manju braću*” koji su naučavali da se njihovo siromaštvo sastoji u potpunom nasljedovanju siromašnog Krista. Braneći ovakvu doktrinu, mnogi su učili da je njihovo nasljedovanje Kristova siromaštva jedino ispravno. Pozivali su se pri tom na bulu Nikole III. „*Exiit qui seminat*” (1279.). Kad je jedan franjevac inkvizitor odbio osuditi nekog spiritualca koji je tvrdio da se Krist odrekao svih prava na posjedovanje, Ivan XXII. odluči jednom zauvijek riješiti ovaj problem. Nakon teoloških konzultacija s pedesetak crkvenih prelata i teologa, među kojima se nalazilo nekoliko predstavnika franjevačkog reda,

---

22. M. Mollat, *La notion de la pauvreté au moyen age*, Revue d'histoire de l'Eglise de France, t. 149, 1966, str. 4.

23. M. d'Alverny, *Textes inédits d'Alain de Lille*, Paris 1963, str. 283: „Ubi ergo hospitabitur Christus? In solis Christi pauperibus”.

24. *Nouvelle histoire de l'Eglise*, sv. II, Paris 1968, str. 415.

25. Sv. Franjo zabranjuje svojim pristašama svaki fizički dodir s novcem. Za razliku od mnogih suvremenika, koji su propovijedali *vjeru straha*, Asiški Siromah svoju nadu polaže u *vjeru ljubavi*, utemeljenu na Kristovu čovječstvu. Usp. Ch. Thouzellier, *Hérésie et pauvreté a la fin du XIIe et au début du XIIIe siècle*, *Etudes sur l'histoire de la pauvreté*, Publications de la Sorbonne, serie „Etudes”, t. 8, str. 387.

papa je u ožujku 1322. godine izdao bulu „*Quia nonnumquam*” u kojoj jasno izjavljuje da su Krist i apostoli, glava i prvaci Crkve, nešto imali, bez obzira na to što su se osobno mogli odreći svog prava. Kod franjevaca je spomenuti papin akt izazvao skandal pa je vrhovna skupština reda, održana u lipnju iste godine u Peruggi, potvrdila da je Kristovo posvemašnje siromaštvo nauka koju priznaju svi kršćani. U prosincu 1322. godine Ivan XXII. izdaje bulu „*Ad conditorem canonum*”, kojom poništava papinska prava vlasništva na posjede franjevačkog reda. Nešto kasnije isti papa pristaje da Sveta Stolica uđe u posjed nekretnina braće, ali je, kononizirajući sv. Tomu Akvinskog, koji je bio vrlo suzdržljiv u nauci o siromaštvu, i još više bulom „*Cum inter nonnullos*” od 12. studenoga 1323. godine, kojom svečano osuđuje nauku prema kojoj Krist nije ništa posjedovao, svima dao do znanja da ne zastupa teze spiritualaca.²⁶

Poslije svega, „manja braća” našla su se u vrlo teškoj situaciji. Mnogi su prihvatili papine izjave, a drugi su potražili zaštitu u cara. Bulom „*Quia vir reprobus*” od 16. studenoga 1329. godine, uperenom protiv franjevačkog generala Mihaela de Cesena, Ivan XXII. još jednom potvrđuje da su Krist i apostoli imali pravo posjedovati materijalna dobra.²⁷

Quoniam uerbum hereticorum sic dicit Christum & apostolos non habuisse aliquid in omni. ¶ Ad quod respondens ego frater Petrus dei & apostolicus sed gratia spiritus sancti licet indignus dico hanc propositionem posse aliquantulum ueritatem nec esse hereticam hoc dicit ¶ Primo per figuram que uocatur hyperbole. Quia secunda ueritate in aliquando fit augmentatio uel extenuatio ut dicit Augustinus super illud loquitur. Sunt quidem & alia multa coguntur. in doctores & predicatores ad detestandam horum immunitatem & cupiditatem hinc temporales diuitias exagere christi & apostolorum paupertatem altissimam dicit christum & apostolos non habuisse aliquid ¶ Item in potest saluari accipiendo aliquid non potest distribui ablo

Venezia, Biblioteca nazionale di s. Marco, cod. marc. lat. 142 (1669), fol. 183r (XV s.): završne rečenice Kažotičeve rasprave o siromaštvu Krista i njegovih učenika.

26. H. Denzinger – A. Schönmetzer, *Enchiridion symbolorum*, str. 288–289, br. 930–931. Usp. *Nouvelle histoire de l'Eglise*, sv. II, str. 420.

27. *Nouvelle histoire de l'Eglise*, sv. II, str. 421.

que magis congruit perfectio ad
 rem omninoque enim in statu
 to est in elus et reformis onto
 magis congruit et est procreo
 natum sim uel omni ad oie
 ordinatur sicut medicina ca
 toe melior no onto e fortior
 onto e magis procreo nata sicut
 nature et erulsioni moebi
 sumit paupertas no tanto est
 perfectior onto e maior sed onto
 e magis procreo nata ad amren
 dum pfectionem spualem et
 ad renouendū inuolumenta
 pfectionis spualis talis aute
 paupertas e illa per qua renūa
 utur rebus coahib: ut no habe
 antur tanq: pbe sed habentur
 moderatus uictus et uestitus
 in coi. Hec autē tā sūt sūb ex
 annatione et correptione. S. b.
 te cui nullone hoc pauci con
 scipi. Dicitur sūb Augustini
 S. p. sagabrien.

In subiectis omnibus mēn
 tionis mee est non ea re
 petere que ab alijs tā sūt
 sed que die rationabili potest
 breuiter insinuare meū mē
 tens maior auctoritati uel
 manifeste rōni contrariū dicere

ul' etiā melior omninoque
 derogare. Certum asserit xp̄m
 et ap̄los meos habuisse in coi
 sit hereticam. Hic p̄mo u
 tendū est utrum nate sit dice
 xp̄m et ap̄los aliquid hūisse i
 coi. Sed qualiter intelligi te
 bent hoc uerbum hūisse et q̄
 hūerunt. Tertio quia ad f
 factū uidetur utrum paup̄ta
 de se sit p̄fectio. Quartum ad
 p̄mū uidetur utrum xp̄s et
 ap̄li alio habuerunt in coi
 quia scriptura canoica dicit
 eos habuisse. Jo. 12. Judas sur
 erat et laculos hīs ea q̄ mitte
 bant portabat. Item. 13. O
 dm̄ em̄ putabant quia lo
 culos habebat iudas qd̄ dixiss
 ei ihs. Ene ea que opus sunt
 nob̄ ad diem festum etc. Cert
 tum est autē qd̄ eos laculos et
 ea que in lacul' mittebantur
 iudas nō hāc ut sur sed ut
 p̄curator om̄i ad eius impur
 conseruando. Item act. 2. Qd̄
 etiam qui credebant erant
 p̄mit' et habant om̄ia comū.
 Item paulus ad phil. 4. Hec
 osaque habundat. Item. 1. ad
 thimo. 6. habe uices almita
 om̄ib: regamur hys cōtenta

DE BONIS ET USU CHRISTI ET DISCIPULORUM
SEU APOSTOLORUM.²⁸

(fol. 136c) DICTA FRATRIS AUGUSTINI, EPISCOPI ZAGABRIENSIS.

In subiectis questionibus intentionis mee est non ea repetere que ab aliis dicta sunt, sed que dici rationabiliter poterunt, breuiter insinuare, nichil intendens maiorum auctoritati, uel manifeste rationi contrarium dicere, (fol. 136d) uel etiam meliorum opinionibus derogare.

Vtrum asserere Christum et apostolos nichil habuisse in communi sit hereticum?

Hic primo uidendum est utrum necesse sit dicere Christum et apostolos aliquid habuisse in communi?

Secundo qualiter intelligi debeat hoc uerbum *habuisse*, et que habuerunt.

Tertio, quia ad hoc facere uidetur, vtrum paupertas de se sit perfectio?

I

Quantum ad primum, uidelicet utrum Christus et apostoli aliquid habuerunt in communi, quia scriptura canonica dicit eos habuisse. Ioannes 12: „Iudas fur erat, et loculos habens, ea que mittebantur portabat”²⁹

Item 13: „Quidam enim putabant, quia loculos habebat Iudas, quod dixisset ei Ihesus: Eme ea que opus sunt nobis ad diem festum”³⁰, et cetera.

Certum est autem quod eos loculos, et ea que in oculis mittebantur, Iudas non habuit ut fur, sed ut procurator domini ad eius imperium conseruando.

Item Actus 2: „Omnes etiam qui credebant erant pariter, et habebant omnia communia”³¹

Item Paulus ad Philippenses 4: „Habeo omnia et habundo”³²

Item I. ad Timotheum 6: „Habentes alimenta et quibus tegamur, hiis contenti (fol. 137a) simus”³³

Etiam sancti patres in hac materia uocabulo *habendi* simpliciter utuntur, ut patet per Augustinum in libro ‘De opere monachorum’³⁴

Item in ‘Glossa’³⁵ super I. ad Corinthios 9³⁶ et per diuersa decreta³⁷ credo quod necessum est dicere: Christum et apostolos aliquid habuisse in communi et contrarium asserere temerarium sit et incautum, etiam si posset

A = Vat. Chigi A. VII. 222; B = Venezia, Cod. Marc. 142 (1969);

C = Madrid, Bibl. Nac. 4165.

5 nichil – nihil ABC; 8 nichil – nihil ABC; 13 de se – per se AC; 16 communi – communi? B; 17 et (om.) B; portabat – portaba B; 19 Ihesus – Iesus B; 23 Actus – Actum A; 25 habundo – abundo AB; 26 Timotheum – Thimotheum ABC; hiis – his ABC; 31 est – sit ABC.

28. Naslov „De bonis etc.” uzet je iz sadržaja kodeksa. A. Pavlović se kod prevođenja teksta poslužio slobodnim (neobjavljenim) prijevodom prof. V. Borovine.

29. Iv 12, 6.

30. Iv 13, 29.

31. Dj 2, 44.

O DOBRIMA KRISTA I (NJEGOVIH) UČENIKA ILI APOSTOLA
I O NJIHOVOJ UPOTREBI

MIŠLJENJE BRATA AUGUSTINA, ZAGREBAČKOG BISKUPA

U pogledu postavljenih pitanja nije mi namjera ponavljati ono što su već drugi rekli, nego ukratko natuknuti ono što bi se razložno moglo reći, ne želeći pritom kazati ništa što bi bilo suprotno autoritetu starih ili očitom razlogu, niti odbaciti mnijenja mudrijih.

Je li krivovjerno ustvrditi da Krist i apostoli nisu ništa imali u zajednici?

U vezi s tim treba najprije vidjeti može li se reći da su Krist i apostoli nešto imali u zajednici.

Drugo: kako treba shvatiti tu riječ „*imali*” i što su imali?

Treće: je li siromaštvo samo po sebi savršenost? Naime, to je u vezi s postavljenim pitanjima.

I

Što se prve točke tiče, naime jesu li Krist i apostoli imali nešto u zajednici, Sv. pismo kaže da su imali. Tako Ivan 12,6: „Juda bijaše kradljivac; kako je imao kesu, kradom je uzimao što se u nju stavljalo.” Zatim Ivan 13,29: „Budući da je Juda imao kesu, neki su mislili da mu je Isus rekao: ‘Kupi što nam treba za Blagdan’.” Itd.

A sigurno je da Juda onu kesu i ono što se u nju stavljalo nije imao kao kradljivac, nego ju je držao kao Gospodinov ekonom po njegovoj odredbi.

Dalje: Djela apostolska 2,44: „Svi koji prigriše vjeru bijahu združeni, i sve im bijaše zajedničko.”

Dalje: Pavao Filipljanima 4,18: „Imam svega, i u izobilju.”

Zatim: Prva Timoteju 6,8: „Imamo li (dakle) hranu i odjeću, zadovoljimo se time.”

Također sveti oci, kad o tom govore, jednostavno se služe riječju *imati*, kako se to vidi kod Augustina u njegovoj knjizi „*De opere monachorum*” (O radu redovnika).

Slično je i u Glosi na Prvu poslanicu Korinćanima i u raznim dekretima, te stoga smatram da se mora reći: Krist i apostoli imali su nešto u zajednici, a suprotna tvrdnja je nepromišljena i neoprezna, iako bi se nekim pronađenim (biblijskim) navodima

32. Fil 4, 18.

33. 1 Tim 6, 8.

34. Sv. Augustin, *De opere monachorum*, gl. 7, 9 i 24; izd. J. P. Migne, *Patrologia Latina* (cit. PL), sv. 40, st. 554–556 i 571; *Opera et studio monachorum OSB e congregatione Maurinorum*, sv. VI, Venetii 1731, st. 479–480 i 495; *Obras de San Agustín*, t. XII, Madrid 1954, str. 706–710 i 748.

35. Anselmo iz Laona, *Glossa ordinaria*, PL, sv. 114, st. 533; Petar Lombardski, *Collectanea in omnes divi Pauli epistolas*, PL, sv. 191, st. 1607–1610.

36. Usp. 1 Kor 9, 4–7.

37. Gracijan, *Decretum*, p. II, C 12, q 1, c 2, 12, 15 i 17; C 23, q 4, c 3; izd. A. Friedberg, *Corpus iuris canonici*, sv. I, Leipzig 1879, st. 676–677, 681–683 i 899.

aliquibus adinventionibus ad ueritatem reduci; hiis autem contrarium uidetur, quia discipuli domini famis necessitate deuulsis spicis confricata grana manducabant, (ut) Mattheus 12³⁸ (et) Lucas 6,³⁹ quod uidetur significare non eos habuisse unde emerent.

5 Item soluendum didragma in ore piscis quesisse Petrum de mandato domini. Mattheus 17,⁴⁰ quod uidetur non fecisse, si unde soluere habuisset.

Ad que rationabiliter responderi uidetur, quia et si tunc non habuerunt, alia tamen, scilicet cum emebant, Ioannes 4,⁴¹ uel emere temptabant, Marcus 6,⁴² habuisse probantur. Nec est mirum si peculium dico, quod certum et iugem habebat exitum; et nec iugem nec certum ingressum aliquando deficiebat; probabile satis est dominum saluatorem ea que oblata ut pauper recipiebat humiliter pro suis, suorumque ac aliorum (fol. 137b) indigentium necessitatibus liberaliter expendisse. Quod etiam obicitur: Crucifixores eius, preter uestes, nichil aliud quod diuiderent inuenisse. Sic solui uidetur, quia is qui pecuniam habebat, si qua forte supererat, non cum domino spoliandus remanserat, sed magis spoliandis hostibus fuerat sociatus.

Ila

Que autem habuerint, et quomodo nomen habendi intelligi debeat. Sciendum quod dominus noster Ihesus Christus, quia tempore manifestationis sue, circumeundo per ciuitates et castella, continue predicationi dedicauerat. Lucas 4: „Et aliis ciuitatibus oportet me euangelizare regnum dei, quia ideo missus sum”.⁴³ Et Lucas 8: „Ipse iter faciebat per ciuitates et castella, predicans et euangelizans regnum dei”.⁴⁴ Ideo nullam certam domum, nec aliam rem immobilem habuit. Mattheus 8 et Lucas 9: „Filius hominis non habet ubi caput suum reclinet”.⁴⁵

De tempore uero ante suam manifestationem, preter id quod ex scriptura haberi potest, aliquid asserere temerarium puto. Dicitur autem in Nazareth fuisse nutritus, Lucas 4,⁴⁶ et ibidem habitasse, Mattheus 2,⁴⁷ et illuc a templo redisse, Lucas 2,⁴⁸ unde et patria sua appellata est, Marcus 6,⁴⁹ sicut (fol. 137c) et Bethsaida Andree et Petri, et Ioannes 1;⁵⁰ a qua Nazareth etiam Nazarenus uocatus est. Inde etiam parentes eius in Bethleem ascendisse dicuntur, Lucas 2,⁵¹ ubi si dicatur ante manifestationem in parentum domo habitasse, nullum inconueniens uideo iuxta illud Luce 2: „Descendit cum illis, et uenit Nazareth; et erat subditus illis”.⁵² Nisi forte aliquis etiam Ioseph et Mariam domo caruisse, animose uelit contendere contra id quod scriptum est

1 Hiis – His ABC; 2 famis – fame AC; 5 didragma – didrachma B; 8 temptabant – tentabant B; 13 obicitur – obicitur ABC; 14 nichil – nihil ABC; 15 cum – cum C; 18 habuerint – habuerunt B; 19 Ihesus – Iesus B; tempore – tempus AC; 23 predicans – predicta B; 27 temerarium puto – puto temerarium B; 30 Bethsaida – Bethsayda B; 34 illis – eis C.

38. Mt 12, 1.

39. Lk 6,1.

40. Usp. Mt 17, 26.

mogla činiti istinitom. Gornjim zaključcima izgleda protivno to što su Gospodinovi učenici, natjerani glađu, trgali klasje i smrvljeno ga jeli, Matej 12,1 i Luka 6,1, iz čega bi se moglo zaključiti da nisu imali čime kupiti.

Zatim to što je Petar po Gospodinovoj naredbi potražio dvodrahmu u ustima ribe da bi platio porez, Matej 17, 24–27; to svakako ne bi bio učinio da je imao čime platiti.

Na to se razložno može odgovoriti da, iako tada nisu imali novaca, u drugo vrijeme, naime kad su kupovali, Ivan 4, 8, ili imali namjeru kupiti, Marko 6,37, vidi se da su ga imali. A nije čudo – kad je riječ o novcu, koji se sigurno i trajno troši, a ne pritječe ni stalno ni sigurno – da ga je ponekad i nedostajalo. Vrlo je vjerojatno da je Spasitelj Gospodin kao siromah primao ono što mu je bilo ponuđeno te onda izdašno trošio za potrebe svoje, svojih (učenika) i drugih potrebnih. A što se tiče primjedbe da oni koji su Krista razapeli nisu ništa drugo našli što bi međusobno razdijelili osim njegovih haljina, na nju se može odgovoriti da onaj koji je kod sebe imao možda preostalog novca nije ostao kod Gospodina da bude oplijenjen, nego se radije pridružio neprijateljima koji su ga plijenili.

II a

A što su imali i kako treba shvatiti riječ „imali”? Treba znati da naš Gospodin Isus Krist, kad je za javnog života obilazio gradove i sela, potpuno se posvetio propovijedanju. Luka 4, 43: „I drugim gradovima treba da navješćujem Evanđelje o kraljevstvu Božjem.“ I Luka 8,1: „Sam je obilazio gradove i sela propovijedajući i navješćujući radosnu vijest o kraljevstvu Božjem.“ Zbog toga nije imao ni stalnog doma ni ikakvih nekretnina. Matej 8,20 i Luka 9,58: „Sin čovječji nema gdje bi glavu naslonio.“

Što se pak tiče vremena prije njegova javnog života, tvrditi o njemu nešto drugo osim onoga što se može naći u Svetom pismu smatram nepromišljenim. A (u Sv. pismu) piše da je u Nazaretu bio othranjen, Luka 4,16; i da se u njemu nastanio, Matej 2, 23, i da se tamo iz Hrama vratio, Luka 2,39, i 51; stoga je i nazvan njegovim zavičajem, Marko 6, 1, kao što i Betsaida Andrijišim i Petrovim i Ivanovim, Ivan 1, 43; po Nazaretu je i nazvan Nazarećanin. Iz njega i njegovi roditelji uzidoše u Betlehem, Luka 2,4; ako se pretpostavi da je prije svog javnog života u njemu stanovao u roditeljskoj kući, ne vidim u tome nikakve nepriličnosti, prema Luki 2, 51: „I side s njima, dođe u Nazaret i bijaše im poslušan.“ Mogao bi se, doduše, netko naći koji bi uporno tvrdio da Josip i Marija nisu imali kuće, ali je to protiv onoga što je pisano (u

---

41. Iv 4, 8.

42. Mk 6, 37.

43. Lk 4, 43.

44. Lk 8,1.

45. Mt 8, 20; Lk 9, 58.

46. Usp. Lk 4, 16.

47. Usp. Mt 2, 23.

48. Usp. Lk 2, 39 i 51.

49. Usp. Mk 6, 1.

50. Usp. Iv 1, 43.

51. Usp. Lk 2, 39.

52. Lk 2, 51.

(in euangelio) Luce 1: „Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus; et reuersa est in domum suam”.⁵³ Vnde et de Christo dicit Gregorius in omelia super illud Luce 2 ‘exiit edictum’, etc.⁵⁴ „Non in parentum domo, sed in uia nascitur, ut profecto ostenderet, quia per humanitatem quam assumpserat, quasi in alieno nascebatur”.⁵⁵

Nec obstat, quod Crisostomus dicit in omelia de stella magorum: „Magos inuenisse pandochium tenebrosum, et sordidum, et matrem Christi uix tunicam unam habentem”,⁵⁶ quia loquitur declamatiue, ac si ibi puerum inuenissent magi, ubi pastores inuenerant; que utique domus parentum eius non erat. Cum hoc clare per scripturam habeatur, quod tempore predicationis (fol. 137d) sue et usque ad mortem, loco, domoque caruerit. Ex quo consequenter haberi potest eum etiam utensilia, que non nisi in domo conseruari possunt, minime habuisse, et maxime cum talia, quibus ipse humilibus utebatur in hospiciis, faciliter inueniantur. Restat ergo quantum pro domino nostro Ihesu Christo in uita mortali degente, ac ipsius societate, de tegumento corporis solum atque pecunia, uel hiis que usu consumuntur, questionem haberi.

Nec obstat, quod dicitur ‘domus Symonis’, Marcus 1.⁵⁷ Et Lucas 4,⁵⁸ quia et ea domus, si Petri fuit, in hiis omnibus intelligitur, de quibus dicit Petrus (in euangelio) Matthei 19: „Ecce nos reliquimus omnia”.⁵⁹ Sicut Augustinus⁶⁰ dicit de omnibus apostolis super illo Ioannis 19: „Accepit eam discipulus in sua”.⁶¹ Sed forte immitando dominum retinuit nomen antiqu(u)m; aut alio modo, quibus in humanis rebus fieri solet, a Petro denominabatur.

Vtrum autem post ascensionem domini apostoli, qui aliquoties in uno loco diutius morabantur, sicut Iacobus Iherosolymis ubi episcopus ordinatus fuerat. Et Saulus et Barnabas Antiochie anno toto, Actus (apostolorum) XI⁶² et 15.⁶³ Item Paulus Corinthi per annum cum (fol. 138a) dimidio, Actus (apostolorum) 18;⁶⁴ domum uel locum specialem habuerint, non occurrerit de scriptura sacra nisi quod habetur Actus (apostolorum) ultimo: „Mansit autem Paulus biennio toto in suo conducto; et suscipiebat omnes qui ingrediebantur ad eum”.⁶⁵ De quo Paulo etiam legitur, quod penulam reliquerit apud Carpum, conseruandam utique. Itemque libros et membranas sibi deferri iubet (in) II. ad Timotheum.⁶⁶ Que idcirco posui, ut constet, apostolos non modo uictui necessaria, sed etiam suis officiis expedientia habuisse.

1 Mansit autem Maria – Maria autem mansit C; 3 etc. (om.) AC; 6 Crisostomus – Chrysostomus B; 14 faciliter – facilime B; 15 Ihesu – Iesu B; degente... – degente ac habere saltem in communi de bonis ecclesie. (add); C; Ipsius societate... Hoc que quasi... (om.) C; 16 hiis – his AB; 18 Symonis – Simonis B; 19 et ea domus – ea domus et B; hiis – his AB; 20 Petrus (om.) A; 22 immitando – imitando AB; 23 antiquum – antiquum AB; 26 Iherosolymis – Ierosolymis A.

53. Lk 1, 56.

54. Usp. Lk 2, 1.

55. Sv. Grgur Veliki, *Homiliae (super Lucam, 1–14)*. PL. sv. 76. st. 1104.

Evandjelju) po Luki 1, 56 : „Marija osta s Elizabetom oko tri mjeseca, a onda se vrati svojoj kući.” Zato Grgur u svojoj homiliji na Lukino Evandjelje, gl. 2: „Iziđe naredba” itd., kaže također o Kristu: „Nije se rodio u kući svojih roditelja, nego na putovanju, kako bi doista pokazao da se po čovječjoj naravi koju je na se preuzeo rodio kao u tuđini.”

Tomu se ne protivi što kaže Zlatousti u homiliji o zvijezdi Mudraca: „Mudraci su našli tamni i prljavi gostinjac i majku Isusovu, koja je jedva imala jednu haljinu.” On naime govori govorničkim načinom, kao da su Mudraci našli dijete ondje gdje su ga bili našli pastiri; dakako, to nije bio dom njegovih roditelja.

Budući da jasno stoji u Sv. pismu da on za vrijeme svoga propovijedanja i sve do svoje smrti nije imao ni stalnog boravišta ni doma, iz toga se može zaključiti da nikako nije imao ni svega onoga što je potrebno u svakodnevnoj upotrebi (namještaj i sl.), jer se te stvari mogu čuvati samo u kući, pogotovo što se takve stvari lako mogu naći i u skromnim svratištima kojima se on služio. Dakle, gledam na Gospodina našega Isusa Krista za vrijeme njegova javnog života i na njegovo društvo, preostaje samo pitanje o odjeći i novcu, ili o onom što se upotrebom troši.

Tomu se ne protivi ono što piše: „kuća Šimunova”, Marko 1, 29 i Luka 4, 38, jer je i ta kuća, ako je bila Petrova, sadržana u onom „sve” o čemu govori Petar (u Evandjelju) po Mateju 19, 27: „Evo, mi sve ostavimo”. Slično govori Augustin o svim apostolima tumačeći riječi iz Ivana 19, 27: „Uze je učenik k sebi”. No, možda je zadržala staro ime kao da je (Šimun Petar još) gospodar; ili se možda zvala Petrova na neki drugi način kako to već biva među ljudima.

Da li su pak apostoli, koji su se poslije Gospodinova uzašašća više puta zadržavali na jednom mjestu – npr. Jakov u Jeruzalemu, gdje bio biskup, Saul i Barnaba koji su cijelu godinu proveli u Antiohiji, Djela apostolska 11, 26 i 15, 35, zatim Pavao, koji u Korintu provede godinu i po, Djela apostolska 18,11 – imali posebnu kuću ili mjesto, to u Sv. pismu ne nalazimo, osim što na svršetku Djela apostolskih 28, 30 piše: „Pavao osta pune dvije godine u svom najmljenom stanu, gdje je primao sve koji su dolazili k njemu”. O Pavlu se također čita da je ostavio kabanicu kod Karpa, dakako da mu je čuva; zatim mu naređuje da mu donese knjige i pergamene, Druga Timoteju 4, 13. To sam zato naveo da bude jasno kako su apostoli imali ne samo nužno za život, nego i ono što je bilo korisno za njihove službe.

---

56. Sv. Ivan Zlatousti, *In Mathaeum homilia VIII* (Mt 2, 11), izd. J. P. Migne, *Patrologia graeca* (cit. PG), sv. 57, st. 82–83.

57. Usp. Mk 1, 29.

58. Usp. Lk 4, 38.

59. Mt 19, 27.

60. Sv. Augustin, *Tractatus in Evangelium Ioannis* (tractatus CXIX, 1–2), PL, sv. 35, st. 1950–1951; *Obras*, t. XIV, Madrid 1957, str. 706–708.

61. Iv 19, 27.

62. Dj 11, 26.

63. Dj 15, 35.

64. Dj 18, 11.

65. Dj 28, 30.

66. 2 Tim 4, 13.

Quantum ergo ad id tempus, quo dominus cum discipulis suis in hac mortali uita demoratus est, satis clarum uidetur, non eos aliud quam indumenta necessaria, pecuniam et res, que usu consumuntur, habuisse.

I Ib

5 Nunc igitur, queritur hec eadem, que eos habuisse supra probatum est qualiter habuerunt.

Et quantum ad propositum attinet res aliqua tribus modis haberi potest, scilicet proprietate, usufructu et simplici rei usu. Quidam autem addunt quartum modum, quem uocant facti usum, uocantes facti usum per quem
10 nichil mihi in re competit, antequam ea utar actu, nec postquam usus fuero, si quid forte de substantia rei remanserit, sed (fol. 138b) tantum in ipso actu utendi, quo modo solo dicunt dominum nostrum Ihesum Christum et apostolos eius res necessarias habuisse. Sed cum ea, que dominus noster et apostoli habebant, conseruarent iuxta quod dicit Augustinus^{6 7} super illo
15 Ioannis 13: „Loculos habebat Iudas”.^{6 8} Item administrarent. Teophilatus^{6 9} super illo Ioannis 12: „Fur erat, et loculos habens”,^{7 0} dicit: „Quidam uero administrationem pecunie suscepisse Iudam fatentur tanquam minimum omnium”.^{7 1}

Item distribuebant. Ioannes 13: „Vt egenis aliquid daret”.^{7 2} Vbi dicit
20 Crisostomus: „Qui non peram, non uirgam, non es iubet deferre, loculos ferrebat ad inopum ministerium”.^{7 3} Actus (apostolorum) 4: „Diuidebatur singulis prout cuique opus erat”.^{7 4}

Item emere poterant. Marcus 6: „Euntes emamus denariis ducentis panes, et dabimus turbis manducare”.^{7 5} Ioannes 4: „Discipuli Ihesu abierunt in
25 ciuitatem, ut cibos emerent”,^{7 6} et (Ioannes) 13: „Eme ea que opus sunt nobis ad diem festum”.^{7 7}

Licet autem hoc non directe mandatum a domino, sed ex opinione discipulorum inducatur; eos tamen non aliud opinari arbitror potuisse, quam quod uidere soliti fuerant.

30 Item poterant uendere. Lucas 22: „Qui non habet, uendat tunicam suam et emat gladium”,^{7 8} (fol. 138c) non quod hiis uerbis dominus noster discipulos suos gladio materiali armare uoluerit, quibus statim gladii usum prohibuit, (ut) Mattheus 26^{7 9} et Ioannes 18:^{8 0} „Conuerte gladium tuum in locum suum. Omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt”, sed
35 tantum imminentem persecutionem significare. Hoc tamen dicebat eis, et hoc ipsi audiebant, quod legitime se facere posse cum ipso conuersati didicerunt; et ista ad rei dominium pertinere uideantur, satis apparet eos, ea que habebant, pleno iure in communi possedissee; priuatam enim proprietatem

---

10 nichil – nihil AB; 12 quo modo – quomodo B; 15 Teophilatus – Theophilatus AB; 20 Crisostomus – Chrysostomus B; 24 Ihesu – Iesu B; 25 ea (om.) B; 31 hiis – his A; 35 imminentem persecutionem – persecutionem imminentem B.

Dakle, što se tiče onog vremena kad je Gospodin živio sa svojim učenicima u ovom smrtnom životu, može se dosta jasno vidjeti da su oni imali samo nužnu odjeću, novac i stvari koje se troše uporabom.

II.b

A sad se pitamo: ono što su imali, kako je gore dokazano, *kako* su imali?

Gledom na to pitanje recimo da se neka stvar može imati na tri načina, naime u vlasništvu, na uživanje i na jednostavnu uporabu. Neki pak dodaju četvrti način, koji nazivaju činjeničnom uporabom. Činjenična uporaba za njih je ona kod koje ja nemam veze s upotrijebljenom stvari niti prije niti poslije uporabe, ako je možda što od nje ostalo nego jedino u samom činu uporabe. Kažu da su Gospodin i apostoli jedino na taj način imali ono što im je bilo nužno. Ali (to se ne može prihvatiti) jer su Gospodin i apostoli pohranjivali ono što su imali, prema onomu što kaže Augustin tumačeći Ivana 13, 29: „Juda je imao kesu”. Dalje: upravljali su (onim što su imali). Teofilakt – tumačeći Ivana 12, 6: „Bijaše kradljivac i imao je kesu” – kaže: „Neki smatraju da je Juda dobio upravljanje novcem kao najmanji od svih.”

Dalje: davali su, (kako piše kod) Ivana 13, 29: „Neka poda nešto siromasima.” Tu veli Zlatousti: „Onaj koji zapovijeda (učenicima) da ne nose ni torbe, ni štapa, ni novaca nosio je kesu za pomoć potrebnima.” Također Djela apostolska 4,35: „Dijelili su svakome koliko je trebao”.

Zatim: mogli su kupovati. Marko 6, 37: „Da pođemo i kupimo za dvjesta denara kruha pa da im damo jesti? ”; Ivan 4, 8: „Njegovi učenici bijahu otišli u grad kupiti hrane”; također Ivan 13, 29: „Kupi što nam treba za Blagdan”.

Iako to nije izravna naredba Gospodinova, nego se navodi mnijenje apostola, ipak držim da oni nisu mogli misliti drugo nego što su redovito vidjeli.

Zatim: mogli su prodavati. Luka 22, 36: „Koji nema, neka proda svoju haljinu i neka kupi mač.” Tim riječima nije naš Gospodin htio oboružati svoje učenike materijalnim mačem, jer im je odmah zabranio upotrebu mača, kako piše Matej 26, 52 i Ivan 18, 11: „Vrati mač na njegovo mjesto, jer svi koji se mača laćaju, od mača i ginu.”; nego im je dao naslutiti blisko progonstvo. Ipak im je to govorio, i oni su to slušali, i u drugovanju s njime naučili da to mogu zakonito činiti.

---

67. Sv. Augustin, *Tractatus in Evangelium Ioannis* (tractatus LXII, 5), PL, sv. 35, st. 1805; *Obras*, t. XIV, str. 344.

68. Iv 13, 29.

69. Teofilakt, *Enarratio in Evangelium Ioannis* (XII, 4–6), PG, sv. 124, st. 118.

70. Iv 12, 6.

71. Teofilakt, *Enarratio*, st. 118.

72. Iv 13, 29.

73. Sv. Ivan Zlatousti, *In Ioannem homilia LXXII*, PG, sv. 59, st. 392.

74. Dj 4, 35.

75. Mk 6, 37.

76. Iv 4, 8.

77. Iv 13, 29.

78. Lk 22, 36.

79. Mt 26, 52.

80. Usp. Iv 18, 11.

excludit, id quod dicit dominus (in euangelio) Luce 14: „Qui non renunciauerit omnibus que possidet, non potest meus esse discipulus”.⁸¹

Item Mattheus 19⁸² et Marcus 10:⁸³ „Dixit dominus adolescenti: si uis perfectus esse, uade, et uende omnia que habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum in celo; et ueni, et sequere me”. Et infra, respondens Petrus dixit ei: „Ecce reliquimus omnia, et secuti sumus te”⁸⁴; per que uerba et iubentis domini, et pro omnibus profitentis Petri, satis clarum existimo, priuate possessionis dominium a scola (fol. 138d) domino abdicatum.

Hoc etiam ualet ad probandum eos habuisse totum dominium quod in rebus illis, que dominus noster aut apostoli habuerunt, et furtum committi poterat. Ioannes 12: „Iudas fur erat”⁸⁵, et etiam fraus. Actus (apostolorum) 5: „Vir autem quidam nomine Ananias cum uxore sua Saphira uendidit agrum, et fraudauit de precio agri, conscia uxore sua”⁸⁶ Sed dicunt illi, quod earum rerum, quarum Christus et apostoli facti usum habebant, alius extra eorum societatem dominus erat, cuius uel concessione uel permissione ea, que supposita sunt, cuncta gerere poterant; quod cum de scripturis probare non possint, satis periculosum existimo in re tanta solis suspicionibus quantumcumque subtili ingenio coloratis diffinire. Et cum ex hoc inferre uideantur hanc propositionem esse simpliciter ueram: dominus Ihesus Christus et apostoli nichil habuerunt. Contra tot sacre scripture testimonia, „prophanam”, credo, „uocum nouitatem”, quam apostolus (Paulus) uitare iubet, primo ad Thimotheum 6.⁸⁷ Non enim apparet, quid perfectionis afferat, aliene rei conseruationem, atque ministerium, sollicitudinemque suscipere potius, quam rem suam utiliter dispensare.

In facultatibus enim (fol. 139a) amor et sollicitudo superflua, non usus necessarius reprobat.

Dicunt preterea hunc facti usum esse duplicem, scilicet cotidianum et prouisiuum. Appellantes cotidianum usum, actum utendi pro illa uice; prouisiuum uero, cum ad eundem usum res tempore aliquo conseruatur. Et primum dicunt esse de statu perfectionis. Secundum uero ad imperfectionem pertinere.

Ipsam autem dominum et apostolos usum quidem cotidianum ex statu suo habuisse. Vsum uero prouisiuum propter necessitatem aliquam dispensatiue admissae. Ad quod facere uidetur illud Matthei 6: „Nolite solliciti esse in crastinum”.⁸⁸ Et paulo superius: „Nolite solliciti esse, dicentes: quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo cooperiemur? Hec enim omnia gentes inquirunt”.⁸⁹ Sed cum ea, que supradicta sunt de rerum usu sine dominio collecta de euangeliiis, diuersis inueniantur acta temporibus.

6 reliquimus – nos reliquimus (add.) A; 8 scola – schola B; 12 Ananias – Ananyas B; 14 earum – illarum B; 15 dominus erat – erat dominus B; 17 quantumcumque – quantumcumque B; 18 definire – diffinire A; 20 nichil – nihil AB; 24 potius – potius A; 27 cotidianum – quotidianum B; 28 cotidianum – cottidianum B; 32 cotidianum – quottidianum B.

A budući da to spada na vlasništvo stvari, dovoljno je jasno da su ono što su imali, punopravno u zajednici posjedovali; naime, Gospodin isključuje privatno vlasništvo kad kaže (u Evandelju) po Luki 14, 33: „Tko se ne odreče svega što posjeduje, ne može biti moj učenik.” Zatim Matej 19, 21 i Marko 10, 21: „Reče Gospod mladiću: ‘Hoćeš li biti savršen, idi prodaj sve što imaš i podaj siromasima pa ćeš imati blago na nebu! A onda dođi i idi za mnom’.” A Petar prihvati i reče mu: „Evo, mi sve ostavismo i pođosmo za tobom.” Iz tih riječi kojima je Isus nešto zapovjedio a Petar u ime svih dao izjavu smatram da proizlazi dovoljno jasno da je privatno vlasništvo isključeno iz Gospodinove škole.

A da su imali potpuno vlasništvo, dokaz je i to što se mogla počinuti krađa onih stvari koje su naš Gospodin ili apostoli imali, Ivan 12, 6: „Juda bijaše kradljivac”, i prevara, Djela apostolska 5, 1–2: „Neki pak čovjek po imenu Ananija, zajedno sa svojom ženom Safirom, proda imanje, pa u dogovoru sa ženom odvoji nešto od utroška.”

Ali „neki,” kažu da je stvarima kojima su se po činjeničnoj uporabi služili Krist i apostoli bio gospodar netko drugi izvan njihova društva, čijim su dopuštenjem ili dozvolom mogli vršiti sve što je navedeno. No, budući da oni to ne mogu dokazati Sv. pismom, smatram dosta pogibeljnim riješiti tako važno pitanje samim nagađanjima, koliko god izgledala spretno smišljena. A kako iz toga zaključuju da je rečenica: „Gospodin Isus Krist i apostoli nisu imali ništa” naprosto istinita, i to usprkos svjedočanstvima Sv. pisma, to smatram „svjetovnim novim govorima”, kojih se treba kloniti, kako zapovijeda Apostol (Pavao) u Prvoj Timoteju 6, 20. Jer nije jasno što pridonosi savršenstvu kad radije tuđu stvar čuvamo, njome upravljamo i o njoj vodimo brigu, negoli kad svojom korisno upravljamo.

S obzirom na imanje naime nije prijekora vrijedna nužna upotreba nego pretjerana ljubav i briga.

Osim toga neki kažu da je činjenična uporaba dvostruka, tj. svagdanja i opskrbna. Svagdanjom uporabom zovu čin uporabe samo za taj put, a opskrbnom uporabom kad se stvari neko vrijeme čuvaju za spomenutu upotrebu. O onoj prvoj kažu da spada na stalež savršenstva, a o drugoj da je nešto nesavršeno.

Gospodin i apostoli su se po svom staležu – vele – koristili svagdanjom uporabom, a opskrbnom tek izuzetno, zbog neke nužde. O tom je navodno riječ kod Mateja 6, 34: „Ne budite zabrinuti za sutra”; i malo prije, 6,31–32: „Nemojte, dakle, zabrinuto govoriti: ‘Što ćemo jesti?’ ili: ‘Što ćemo piti?’ ili: ‘U što ćemo se obući?’ Ta sve to pogani ištu.”

---

81. Lk 14, 33.

82. Mt 19, 21.

83. Mk 10, 21.

84. Mt 19, 27; Mk 10, 28; Lk 18, 28.

85. Iv 12, 6.

86. Dj 5, 1–2.

87. 1 Tim 6, 20.

88. Mt 6, 34.

89. Mt 6, 31–32.

Itemque necessariorum prouisionem per collectas responsiones, et de-
portationes, Paulus apostolus tanta solitudine egerit, ut patet I. ad Corinthios
16,⁹⁰ et II. ad Corinthios 8,⁹¹ et ad Philippenses 4.⁹² Hocque quasi in
munus et officium accepit, (fol. 139b) ut patet ad Galatas 2.⁹³ Non
5 dispensatiue quasi imperfectionis actum, ut dicunt, sed uelut perfectioni sue
in nullo derogantem peregit. Augustinus etiam cum tanta de ista necessario-
rum prouidentia locutus sit in libro „De opere monachorum”,⁹⁴ nunquam
eam de aliqua imperfectione notauit. Vbi et ad supradictas auctoritates
expresse respondere uidetur per illa uerba: non hoc uoluisse dominum, ut
10 nichil seruaretur im—posterum; sed hoc potius, ne pro timore defectus
necessariorum, commissum sibi predicationis officium negligenter aut ad
terrena commoda consequenda predicationem ordinarent.

Est autem considerandum, quod licet dominus noster Ihesus Christus
infirmi-
15 tatem nostre carnis assumpserit, sue tamen diuinitatis plenitudinem
non amisit. Vnde et ex potestate poterat non esurire et angelos habere
ministros, propter quod pro sua persona loculis non indiguit. Sed quia
apostoli et alii discipuli homines tantum erant, ideoque infirmiores, loculos
habere ad eorum sustentationem admisit. Et hoc est quod dicit Augustinus
(in) libro „De opere monachorum”: „Dominus noster more misericordie sue
20 infirmioribus compaciens, cum ei possent (fol. 139c) angeli ministrare, et
loculos habebat, quo mitteretur pecunia que conferebatur utique a bonis
fidelibus, eorum uictui, necessario quos loculos Iude commendauit”.⁹⁵ Hec
Augustinus.

Infirmi-
25 tatem autem hic non status imperfectionem, sed communis
conditionis fragilitatem accipere possumus, sicut dicit apostolus (Paulus) ad
Romanos 8: „Spiritus adiuuat infirmitatem uestram: nam quid oremus, sicut
oportet, nescimus; sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabi-
libus”.⁹⁶ Et ad Galatas 4: „Scitis quod per infirmitatem carnis euangelizaui
uobis”.⁹⁷

30 Sed posset aliquis querere: si ea, quibus utebantur apostoli, ipsorum
erant, cur prohibebantur ea in iudicio defendere? Mattheus 5: „Et qui uult
tecum iudicio contendere, et tunicam tuam tollere, dimitte ei et pallium”.⁹⁸
Eodem modo prohibebantur repetere Lucam 6: „Qui aufert que tua sunt, ne
repetas”.⁹⁹

10 nichil — nihil ABC; imposterum — in posterum C; potius — potius ABC; 20 compa-
ciens — compatiens AB; 27 oportet — oportem C.

90. 1 Kor 16, 1.

91. 2 Kor 8, 1 i dalje.

92. Fil 4, 10–11 i 15–16.

93. Gal 2, 10.

94. Sv. Augustin, *De opere monachorum*, gl. 24, 26 i 27; PL, sv. 40, st. 571 i 573–575; *Opera*,
st. 495–496; *Obras*, sv. XII, str. 748–758.

Ali, jer je ono što sam prije rekao o upotrebi stvari ili vlasništvu skupljeno iz Evandjelja i zbililo se u raznim vremenima, (ne može to biti nešto izuzetno). Dalje, budući da je apostol Pavao s takvom brižljivošću vršio nabavke potrebnih stvari sabiranjem i otpremanjem, kako proizlazi iz Prve Korinćanima 16,1, Druge Korinćanima 8, 1 sl. i iz Poslanice Filipljanima 4, 10–11 i 15–16, te budući da je to prihvatio kao službu i dužnost, Galaćanima 2,10, nije on to obavljao tek izuzetno kao nešto nesavršeno, kako vele, nego kao nešto što nikako ne šteti njegovu savršenstvu. Ni Augustin, iako je u knjizi „O radu redovnika” govorio o toj skrbi za nužne stvari, nikad je nije označio kao neko nesavršenstvo. I u njoj je, čini se, na gornje biblijske navode izričito odgovorio ovim riječima: „Gospodin nije htio reći da ništa ne treba priskrbljivati za budućnost, nego prije to da ne zanemare povjerenu im službu propovijedanja zbog straha da će im nedostajati potrebno, i da propovijedanjem ne bi išli za postizavanjem zemaljske koristi.”

A treba imati na pameti da naš Gospodin Isus Krist, premda je na se uzeo slabost našega tijela, ipak nije izgubio puninu svoga božanstva. Stoga je uslijed te moći mogao ne gladovati, mogao je također imati anđele za poslužitelje, zato nije trebao kese za svoju osobu. Ali, jer apostoli i drugi učenici bijahu samo ljudi, pa stoga slabiji, pripustio je da ima kesu za njihovo uzdržavanje. I upravo to kaže Augustin u knjizi „De opere monachorum” (O radu redovnika): „Naš Gospodin, imajući u svom milosrđu sućut sa slabima, premda su njemu mogli anđeli posluživati, imao je također kesu, u koju se stavljala milostinja, potrebna njihovu načinu života, što su je poklanjali dobri vjernici: tu je kesu povjerio Judi.” Tako Augustin.

A riječ „slabost” treba shvatiti u smislu opće krhkosti, a ne nesavršenstva, kako to veli Apostol (Pavao) Rimljanima, 8, 26: „Duh potpomaže našu nemoć. Doista, ne znamo što da molimo kako valja, ali se sam Duh za nas zauzima neizrecivim uzdasima.” A u Poslanici Galaćanima 4, 13: „Znate: prvi sam vam put za bolesti navješćivao Evandjelje.”

Mogao bi netko pitati: ako su dobra kojima su se apostoli služili bila njihovo vlasništvo, zašto im je onda bilo zabranjeno da ih brane na sudu, kako stoji kod Mateja 5,40: „Onome tko bi se htio s tobom parničiti da bi se domogao tvoje donje haljine, prepusti i gornju.” Na isti način nisu smjeli tražiti da im se vrati oduzeto, prema Luki 6,30: „Od onoga tko tvoje otima, ne potražuj.”

---

95. Sv. Augustin, *De opere monachorum*, ibid. st. 571 i 573–575; *Tractatus in Evangelium Ioannis* (LXII, 5), PL, sv. 35, st. 1805; Obras, t. XIV, str. 344.

96. Rim 8, 26.

97. Gal 4, 13.

98. Mt 5, 40.

99. Lk 6, 30.

Ad quod dicendum est, quod precepta huiusmodi non uidentur data in exercitium operis, sed in animi preparationem; quod et si ea ad litteram seruari debere aliquis astruat, ex ipsis manifestum est rem illius esse a quo aufertur, quia dicit: 'tunicam tuam'¹⁰⁰ et ea que tua sunt; (fol. 139d) et tamen in iudicio pro eis, siue defendendis siue repetendis, prohibetur agere; non quia eis ista de iure non competant sicut de rebus suis, sed ad auferendam inquietam sollicitudinem, cum qua cause tractantur, et perfectorum uirorum patientiam prorogandam. Neque enim ideo dicitur, ut percipienti maxillam aliam prebeamus, quia maxilla nostra non sit, sed ut seruorum dei; tanto sit patientia dignior, quanto in rebus familiaribus illam nouit iniuriam equanimiter tolerare. Ad quos non profectos tantum, sed omnes hortatur apostolus (Paulus) I. ad Corinthios 6: „Omnino delictum est in uobis, quod iudicia habetis inter uos; quare non magis iniuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini?“¹⁰¹ Apostoli igitur, ne quod spiritualibus exercitiis prestarent impedimentum, uel se de rerum cupiditate notabiles redderent standi in iudicio, seu contendendi pro rebus temporalibus, aut etiam cum nimia instantia exigendi, merito a se sollicitudinem abdicarunt.

III

De tertio, scilicet de paupertate. Vtrum ipsa (paupertas) per se sit perfectio, uel perfectionis instrumentum? Quia per venerabilem doctorem¹⁰² tam copiose ac (fol. 140a) rationabiliter disputatum est, quod satis crederem ad questionis ueritatem sufficere. Propter eos tamen, qui ad probandum Christum aut apostolos nichil habuisse, hoc uel proximo fundamento uidentur assumere paupertatem perfectionem esse, et summam paupertatem summam perfectionem, ac per hoc dominum nostrum summe pauperem debuisse existere, cum ei nulla desit perfectio, conabor ostendere paupertatem per se perfectionem non esse.

Cum enim paupertas uoluntaria non dicat aliud, quam possessarum rerum abdicationem; tanto erit paupertas maior, quanto plus a se possedas res abdicauerit, ut puta secundum superius positam distinctionem: qui rei proprietatem et dominium abdicat, pauper est; qui proprietatem et dominium usumfructum, pauperior; qui cum hoc etiam simplicem rei usum, adhuc pauperior. In summo uero pauper erit, qui et ipsum facti usum a se abdicauerit. Sed abdicare facti usum omnino non uirtus sed uitium est, cum sit contra naturam et ad proprii subiecti tendat corruptionem. Igitur summa paupertas non est optimum, ergo nec paupertas dici poterit per se bonum. Sed dicant aliqui: ista uera est. (fol. 140b) Quanto paupertas maior, tanto melior seruata in paupertate ratione uirtutis. Fatentur igitur posse esse pauperatem, et non esse uirtutem. Igitur paupertas de se non est perfectio. Ea enim, que per se sunt, a subiectis separari non possunt.

1 data in — data ad C; 2 in (om.) C; litteram — licteram C; 8 percipienti — percipienti A; 23 nichil — nihil ABC; 26 existere — esse B; 36 non (om.) B; dici poterit per se — per se poterit dici B.

Na to treba primijetiti: takve zapovijedi nisu dane, čini se, za to da se (redovito) provode u djelo, već da duh svagda bude na to spreman. No, ako bi baš netko tvrdio da ih treba doslovce opsluživati, onda je ipak očito da oduzeta stvar pripada onomu od koga je oduzeta, jer Gospodin kaže: „tvoje donje haljine“ i „tvoje“. Zabranjuje mu, doduše, no ne zbog toga što bi one po pravu pripadale onima koji su ih oduzeli, nego zato da bi se izbjegla tjeskobna zabrinutost u parničenju, a strpljivost savršenih muževa bila trajnija. Isto tako ono što Evanđelje kaže: pljusne li te tko po desnom obrazu, okreni mu i drugi – ne znači da obraz nije tvoj, nego da je strpljivost slugu Božjih to vrednija što mirnije podnosi nepravdu u prilikama svakodnevnog života. Upravo na to poziva Apostol (Pavao) sve vjernike, a ne samo savršene, kad u Prvoj Korinćanima 6, 7 piše: „Zapravo, već vam je to nedostatak što se parničite među sobom. Zašto radije ne trpите nepravdu?“

Apostoli, dakle, – da ne bi bili ometeni u duhovnoj službi ili da ne bi izgledali pohlepni za zemaljskim dobrima – s pravom su se odrekli tjeskobne brige parničenja i sporenja zbog zemaljskih stvari, ili čak i toga da s velikom žestinom iznose svoje zahtjeve.

III

Sada o trećoj točki, tj. o siromaštvu. Je li siromaštvo samo po sebi savršenstvo ili sredstvo do savršenstva? Kako je časni Naučitelj o tom obilno i razumno raspravljao, smatrao bih da je to dovoljno za istiniti odgovor. Ipak zbog onih koji, da dokažu kako Krist i apostoli nisu ništa posjedovali, šutke pretpostavljaju da je siromaštvo savršenstvo, a krajnje siromaštvo najveće savršenstvo, pa je prema tomu naš Gospodin, koji ima svaku savršenost, morao biti krajnje siromašan, kušat ću pokazati da siromaštvo nije samo po sebi savršenstvo.

Budući da dobrovoljno siromaštvo ne znači ništa drugo nego odreku onoga što se posjeduje, siromaštvo će biti to veće što je dublja odreka onoga što se ima, u skladu s gore navedenim razlikovanjem: naime, tko se odriče vlasništva i gospodarenja nad stvari, siromašan je; tko se odreče ne samo vlasništva i gospodarenja nego i uživanja plodova, taj je siromašniji; a tko se uz to odriče i jednostavne upotrebe stvari, taj je još siromašniji. Najsiromašniji pak bit će onaj koji se odreče čak i činjenične upotrebe. Dakako, odreći se činjenične upotrebe nije krepost, nego mana, jer je protiv naravi i smjera k samouništenju. Dakle, skrajnje siromaštvo nije nešto najbolje, pa prema tome ne može se reći da je siromaštvo dobro samo po sebi.

Ali, mogli bi neki kazati da je istinita ova rečenica: Što je siromaštvo veće, to je bolje, samo ako se pri tom sačuva kreposna mjera. Dakle, priznaju da može postojati siromaštvo koje nije krepost. Dakle, siromaštvo nije samo po sebi savršenstvo. Ono naime što po sebi (tj. po svojoj naravi) pripada subjektu ne može se od njega odijeliti.

100.Usp. Mt 5, 40.

101.1 Kor 6,7.

102.Augustin Kažotić aludira na nauku sv. Tome Akvinskog, koji o problemu siromaštva raspravlja na više mjesta: *Contra impugnantes Dei cultum et religionem* (*Opuscula theologica*, sv. II, Torino–Rim, 1954, br. 200–259, izd. Marietti); *Super Evangelium Matthaei lectura* (izd. Marietti, 1951, br. 1592–1593); *De perfectione vitae spiritualis* (*Opuscula theologica*, sv. II, br. 561); *Contra*

Preterea ipsi dicunt, quod summam paupertatem professi, ratione imminētis personalis necessitatis possunt facere actum illi summe paupertati contrarium, scilicet rem necessariam conseruare quod, ut dicunt, est actus imperfecti status.

5 Contra quos sic arguo: professus uirginitatem etiam in mortis periculo, in eius obseruantia dispensationem non recipit. Vtilius enim corpus moritur uirginitatis amore, quam uite presentis desiderio, quocumque actu uirginitatis contrario polluat. Igitur illam summam paupertatem professus, etiam in
10 mortis expectatione, si paupertas per se uirtus esset, dispensationem non posset accipere.

Item quicquid illud sit, quod de rerum possessione uel usu homines subtiliter diuidant in rerum usu, domino nostro Ihesu Christo Iohannes Baptista fuit pauperior, ut idem dominus testatur (in libris euangeliorum) Matthei 11,¹⁰³ et Luce 7:¹⁰⁴ „Venit Iohannes Baptista, neque manducans, neque bibens”, quod dicitur propter sui uictus (fol. 140c) uilitatem. „Venit filius hominis manducans, et bibens”,¹⁰⁵ quod dicitur propter uictus
15 communitatem.

Cum igitur domino nostro Ihesu Christo, quo ad rerum usum fuerit Iohannes Baptista pauperior, nec tamen etiam quo ad rerum usum fuerit eo
20 perfectior; ergo paupertas non est per se perfectio.

¹⁵ uilitatem... uictus (om.) C.

Osim toga, ti isti kažu da oni koji su zavjetovali najstrože siromaštvo mogu u nuždi učiniti suprotno tom najstrožem siromaštvu, tj. pohraniti ono što im je potrebno, makar je to – kako vele – znak nesavršenstva.

Protiv njih ovako odgovaram: Onaj koji je zavjetovao djevičanstvo ne dobija dispensu (oprost) od njegova obdržavanja ni u smrtnoj pogibelji. Jer je bolje da tijelo umre zbog ljubavi prema djevičanstvu, nego da se zbog želje za sadašnjim životom okalja bilo kojim činom suprotnim djevičanstvu. Tako i onaj koji je zavjetovao najstrože siromaštvo ne bi mogao dobiti oprost (dispensu) kad bi siromaštvo po sebi bilo krepost, pa ni u slučaju da ga zbog njega čeka smrt.

Nadalje, što god ljudi oštroumno govorili o posjedovanju stvari i njihovoj upotrebi, opet je Ivan Krstitelj bio siromašniji od Gospodina našega Isusa Krista, kako on sam svjedoči u Evanđelju po Mateju 11, 18 i u Evanđelju po Luki 7, 33: „Dođe Ivan Krstitelj – Niti je jeo niti pio”, što je rečeno zbog skromnosti njegove hrane; „Došao je Sin čovječji koji jede i pije”, što je rečeno zbog toga što se hranio kao i drugi ljudi.

Dakle, iako je Ivan Krstitelj gledom na upotrebu stvari bio siromašniji od Gospodina našega Isusa Krista, ipak nije, pa ni gledom na upotrebu stvari, od njega bio savršeniji.

Dakle, siromaštvo nije po sebi savršenstvo.

---

pestiferam doctrinam retrahentium homines a religionis ingressu (Opuscula theologica, sv. II, br. 763 i 841–846); Summa theologiae, II–II, q. 184, a. 3; q. 186, a. 3 i 7; Summa contra Gentiles, III, gl. 131–137.

103.Mt 11, 18.

104.Lk 7, 33.

105.Mt 11, 19; Lk 7, 34.

SUMMARY

Beatified Augustin Kažotić (1260–1323), born in Trogir, Dalmatia, member of the Dominican Order, in the past one of the most famous bishops of Zagreb, is also one of the oldest Croatian theologic writers. After giving the data on his life and prelacy in Zagreb (1303–1322), the authors of the article mention his stay at the papal Court in Avignon (1318–1322) where he went as the representative of the Croatian–Hungarian episcopate to solve a controversion with the Hungarian–Croatian King Karlo Robert. The mission was unsuccessful and Karlo forbade Augustin to come back to his diocese.

Augustin's theologic work is connected to that compulsory sojourn at the Court of Pope John XXII. The Pope was busy with solving various problems, such as: Is the Inquisition authorized to judge those who practise magic and other superstitions. In this matter the Pope asked the opinion Bishop Augustin. Augustin displayed his conceptions in the treatise under the title: „About the questions concerning blessing of images and other superstitious acts”. The sharp dispute regarding the poverty of Christ and the Apostles had also to be solved. John XXII called again Augustin from among other fifty persons to express his opinion. Probably it took place at the Council mentioned twice later by the Pope in the Constitution „Cum inter nonnullos” (12. 11. 1323) when he says that he came to the decision about the above dispute „after he had consulted his brothers” (de fratrum nostrorum consilio Denz.–Schon. No. 930–931). This is how Augustin's treatise on the poverty of Christ and Apostles did originate.

Its text was first published by J. D. Mansi, „Sacrorum conciliorum nova et amplissima collectio, vol. XXV, Venetiis 1782, page 809–815, though with a lot of errors.

The critical edition has been printed here for the first time, based on the Latin manuscript Vat. lat. 3740, fol. 136c–140c, kept in the Vatican library. The variants from the other three manuscripts known to us have been quoted as well as the Croatian translation.

In his treatise Augustin had come to the following conclusions: I) Christ and Apostles possessed something; IIa) They had the things necessary for their livelihood and service; IIb) they were the legal proprietors of their things, not individually but in common; III) Poverty is not a perfection by itself alone it is only the means for reaching the perfection.

The comparison with the above mentioned papal Constitution shows that, in contrast to the treatise on „Blessing images and acts of superstition”, this time the Pope followed Augustin's opinion.